

Z p r á v a

o činnosti Vědeckého kolegia pedagogiky a psychologie ČSAV
za rok 1990

Kolegium bylo ustaveno v novém složení v průběhu dubna 1990. Ve své činnosti řešilo některé koncepční otázky (kritické hodnocení oborů pedagogika a psychologie za uplynulých 42 let, projednání návrhu na ustavení samostatného kolegia pro obor psychologie), ale i otázky provozní (ustavení komisí ad hoc pro obhajoby kandidátských disertačních prací, projednání a schválení návrhů na udělení vědeckých hodností CSc., atd.).

V souvislosti s ustavením nového kolegia bylo konstatováno (na červnovém zasedání), že složení kolegia, jež bylo konstituováno na základě návrhů vědeckých rad pracovišť, reflektuje spektrum pedagogických a psychologických disciplín a vytváří též dobré podmínky spolupráce s příslušnými vědeckými společnostmi.

V diskusi k návrhu na ustavení samostatného kolegia pro psychologické disciplíny, který předložila kolegiu vědecká rada Psychologického ústavu ČSAV, bylo konstatováno, že tento návrh má určitá opodstatnění, že však je zároveň třeba posílit a nově založit integrační tendence mezi příbuznými obory. K návrhu se kolegium vrátí po vyjasnění legislativních otázek (rest. zákon o ČSAV, vyjasnění kompetence a další existence kolegií atd.).

Kolegium projednalo a schválilo návrh na členství prof. PhDr. Radima Palouše, CSc. (za obor filozofie výchovy) a PhDr. Damiána Kováče, DrSc., čl. kor. ČSAV a SAV (za obor psychologie) v mezinárodní vědecké společnosti "Academia Europea".

Významným úkolem kolegia bylo kritické hodnocení vývoje pedagogiky a psychologie za uplynulých 42 let. Na zářijovém

zasedání kolegia byl hodnocen obor psychologie: podklady pro hodnocení vypracovali PhDr. M. Sedláková, CSc., předsedkyně vědecké rady Psychologického ústavu ČSAV, PhDr. J. Kotásková, CSc., jež byla pověřena vedením tohoto ústavu, a dále zástupci moravských psychologů: doc. PhDr. V. Smékal, CSc. vedoucí katedry psychologie FF MU v Brně a doc. PhDr. MUDr. P. Mohepl, CSc., vedoucí katedry psychologie FF UP v Olomouci.

M. Sedláková předložila kolegiu obsáhlou charakteristiku oboru v poválečném období, jež byla omezena na české země. Součástí vystoupení M. Sedlákové bylo dále členění deformací oborů, výčet center rozvoje oboru a hlavních osobností, jejichž díla znamenají trvalejší přínos pro psychologické disciplíny. Závěrem se soustředila na hodnocení publikací, zvláště periodických, se zvláštním zaměřením na časopis Čsl. psychologie. V následujícím vystoupení J. Kotáskové byla akcentována především kritika ideologizace psychologie, vyúsťující v tzv. boj s buržoazními ideologiemi, jevy cizími socialismu atd. Vystoupení J. Kotáskové bylo ilustrováno řadou citací z materiálů publikovaných k ideologickým otázkám a bylo uzavřeno požadavkem návratu k faktům a komparací se světovou vědou, očištění od dogmatismu a frází a překonání nedůvěry sféry praxe. P. Mohepl ve svém vystoupení poukázal zvl. na existenci jak oficiálního, tzv. undergroundového hnutí v oboru psychologie. Formuloval požadavek na rehabilitaci tohoto paralelního undergroundového hnutí a upozornil též na problematiku autocenzury a její tlak na psychologii i obor. Dále konstatoval, že jedním z dalších důsledků deformací minulého období je nedostatek odborné periodické i neperiodické literatury v Olomouci. V následujícím vystoupení V. Smékala byla věnována pozornost především otázkám tabuizování autorů, k němuž v minulosti často docházelo, jakož i problematice selektivity témat v psychologii. V druhé části svého vystoupení podal V. Smékal podrobnou rekapitulaci vývoje katedry psychologie na brněnské univerzitě.

V následující diskusi bylo konstatováno, že některé oblasti psychologie nebyly rozvíjeny a tím trpí obor jako celek; že

některé významné podněty pro rozvoj oboru přinesly v minulém období též příbuzné obory (např. zdravotnictví) v rámci nichž pracovaly často významné resortní výzkumné ústavy, v nichž našla uplatnění řada psychologů (např. Výzkumný ústav psychiatrický). V hodnocení oboru se bude dále pokračovat za využití exaktních metod i archívního studia a bude zhodnocen emigrační proud v psychologii. Z diskuse vyplynula též potřeba zhodnotit specifičnost čs. prostředí (na rozdíl např. od prostředí polského) a tak odlišit deformace, jež byly způsobeny společenským systémem od deformací založených individuálně. V závěru diskuse byla členům kolegia podána informace o vývoji akademického psychologického pracoviště v Brně a přípravách hodnocení oboru psychologie na Slovensku.

Na listopadovém zasedání kolegia zhodnotil minulý vývoj v oboru pedagogika prof. PhDr. R. Palouš, CSc., který mj. konstatoval, že obor pedagogika patří k těm oblastem života společnosti, které byly v minulosti nejvíce deformovány. Zatímco pedagogika v minulosti napomáhala politice a zdůvodňovala administrativně direktivní zásahy do školství, je třeba v současné době postulovat především požadavek vědeckosti, vycházející z racionálně promyšlených lidských aktivit. Na vystoupení R. Palouše navázal příspěvek PhDr. Z. Nováka, CSc., který byl zaměřen především na kritiku dřívějších nepřiměřených státních zásahů do oblasti vědy. V příspěvku bylo dále mj. konstatováno, že jednou z příčin současného neuspokojivého stavu byli i vědecky i morálně nekompetentní činitelé - dřívější reprezentanti oborů, postupující automaticky v hierarchii mocenského systému. Ve vystoupení PhDr. J. Mareše, CSc. byl kladen důraz především na otázku didaktických testů. Referující připomněl důsledky tzv. pedologických úchylek, kdy testy byly potlačovány a zavládl nezájem o rozvoj individuality. Referující též konstatoval aktuální potřebu kvalitní produkce relevantních metod, jakož i potřebu konstituování nového oboru pedagogického měření a hodnocení ("edukometrie"). Za Ústav pedagogických a psychologických výzkumů při PFF UK vystoupil PhDr. J. Průcha, CSc., který se zabýval hodnocením stavu čs.

pedagogického výzkumu. Konstatoval, že současný stav není jednostranně negativně hodnotitelný, avšak pozitivní výsledky byly v minulosti spíše dílem jednotlivců, než tvůrčích skupin, týmů a pracovišť. V kontrastu k teoretickému a metodologickému monopolu, u nás v minulosti uplatňovanému, vystupuje v zahraničí teoreticko-metodologický mnohostranný pluralismus. J. Průcha podal analýzu těch oborů, jež až dosud v čs. pedagogickém výzkumu zastoupeny nebyly (týká se zvláště metapedagogiky, gerontopedagogiky, sociální pedagogiky, výzkumu vzdělávacích procesů, atd.). Vystoupení prof. Dr. F. Singuleho, CSc. se vztahovalo zvláště k ideologickým deformacím vědního oboru pedagogika. Zároveň však byl konstatován značný pokles odborné úrovně, takže současná pedagogika je hluboko pod současným evropským standardem.

V následující diskusi bylo mj. konstatováno, že při kritickém hodnocení pedagogiky není možno zapomenout na sociální patologii, která v celospolečenském měřítku vedla k deformacím vědy. Nutná bude do budoucna též sociálně psychologická analýza těchto příčin. Podceněna byla nutnost interdisciplinárních přístupů. Vše, co přesahovalo obor pedagogika bylo kritizováno. Jako závažný se též jeví problém unifikace; stále ještě chybí pluralita názorů a koncepcí, nejsou rozvíjeny alternativní koncepce a různé školy. V závěru diskuse byla přijata výzva připojit se k požadavku čs. spisovatelů, týkající se podpory rozvoje publikací.

Kolegium kladně hodnotilo celkovou úroveň analýzy vědních oborů psychologie a pedagogika a konstatovalo, že v tomto hodnocení je třeba pokračovat a doplnit je o některá další (např. sociálně psychologická) hlediska. Diskusní vystoupení budou publikována v odborných časopisech, zvl. v Čsl. psychologii a Pedagogice. Vědecké kolegium pedagogiky a psychologie se připojilo k výzvě spisovatelů a požaduje příznivější ekonomické podmínky pro produkci vědeckých publikací.

Kolegium bylo též seznámeno s návrhem zásad zákona Federálního shromáždění, kterým má být zrušena dosavadní ČSAV a nově konstituována Československá učená společnost. Zároveň

bylo kolegium seznámeno s možností předkládat návrhy na členství v Čs. učené společnosti do 31. ledna 1991 a s návrhem způsobů hodnocení kandidátů na členství v této společnosti, který byl vypracován komisí pro přípravu členství v Akademii věd ČSFR. Členové kolegia byli vyzváni k dodání dodatečných návrhů, podnětů a připomínek k těmto materiálům.

- Dále pak v průběhu roku 1990 vědecké kolegium
- průběžně plnilo úkoly podle pokynů prezidia ČSAV
  - udělilo 3 vědecké hodnosti "kandidát psychologických věd" a 2 vědecké hodnosti "kandidát pedagogických věd"
  - schválilo složení konkursních komisí pro zahraniční cesty ČSAV pro Pedagogický ústav JAK ČSAV a pro Psychologický ústav ČSAV
  - schválilo návrhy na přidělení stipendijních míst ČLF

Vypracoval: PhDr. V. Kebza, CSc.